

þóttu til hersins. En hann bannaði hermönnum stranglega öll rán og hryðjuverk fyrir eigin reikning.

Wallenstein var óljúft að vera undir annan settur, og strax áður en hann hóf herferð sína, krafðist hann þess af keisaranum, að hann yrði útnefndur yfirhershöfðingi — generalissimo — og settur yfir Tilly, hershöfðingja kaþólska bandalagsins. Hann lét keppinaut sínum þó eftir að sigra Kristján IV. í orrustu, en sjálfur hrakti hann mótmælendur frá Austur-Þýzkalandi á meðan. Þegar Kristján IV. hörfaði eftir ósigurinn, var það hins vegar Wallenstein, sem veitti honum eftirför norður allt Jótland. Kristján IV. flúði þá yfir til eyjanna, en þangað gat Wallenstein ekki sótt vegna skipaskorts. Úr því var Wallenstein staðráðinn að bæta sem fyrst. „Næstu árin ætla ég að verða sterkur á hafinu“, skrifar hann til trúnaðarmanns síns, Arnims ofursta, sem stýrði herjum hans í Mecklenburg og Pommern í Þýzkalandi.

Árið 1627 brá Wallenstein sér til Bæheims til að ræða við keisarann um hvaða friðarskilmála skyldi setja Dönum. Wallenstein var orðið ljóst að mesta hættan stafaði ekki frá Kristjáni IV., heldur frá nágrannakonungi hans Gústaf Adólf í Svíþjóð, sem var að gera ríki sitt að stórveldi. Og Wallenstein ráðgerði að kaupa hann af sér með því að bjóða honum Noreg, en í Danmörku skyldi keisarinn sjálfur gerast konungur. Þetta kemur fram í bréfi, sem hann ritaði Arnim ofursta 13. desember 1627:

— Ég vil kunngera herranum, að Schwarzenburg greifi hefur skýrt frá því, að Danir vilja ekki hafa konung sinn lengur. Nú tel ég, að hægt væri að vinna að því, að þeir veldu keisarann fyrir konung; að öðrum kosti mun keisarinn hernema landið og setja því lög að geðþóttu. En ef þeir kjósa keisarann lofa ég þeim við heiður minn, að þeir skulu halda frelsi sínu og trúarbrögðum. Ég vil biðja herrann að ljá málinu lið; hann mun án efa hljóta góða umbun fyrir hjá keisaranum. Sænsku skilyrðin fyrir bandalagi vil ég fá að vita fljótt, því að því er ég bezt

veit, hefur keisarinn ekkert á móti bandalagi við konunginn; herrann þyrfti þó að komast að því hvort konungi Svíþjóðar er alvara með þetta eða ekki, og eftir því munum við fara, en hann er sagður nokkuð hvikull. Hvað snertir smíði skipa, bið ég herrann að gera sitt ýtrasta, því að við verðum að snúa okkur að hafinu. Þeir hermenn, sem eru í Mecklenburg verða að fara þaðan sem fyrst. Herrann veit ástæðuna, og því bið ég herrann að hugleiða, hvar þá skuli setja niður.

A. H. t. F. (Albrecht hertogi til Friedlands)

Ástæða þess að Wallenstein vildi hlífa Mecklenburg við hersveitum sínum var sú, að keisarinn hafði veitt honum það ríki fyrir sigra sína. Og hann kærði sig ekki um að láta eigin eignir hljóta sömu örlög og önnur þýzkríki: að þurfa að brauðfæða fjölmenna herflokka, sem stundum tóku það með illu sem ekki fékkst með góðu. Og þegar persónulegir hagsmunir Wallensteins voru annars vegar varð allt annað að víkja. Þegar Ferdinand keisari tók til fyrir alvöru að semja frið við Kristján IV., sagði Wallenstein: „Mecklenburg verð ég að halda, annars vil ég engan frið“. Og þegar Danakonungur fékkst til að viðurkenna yfirráð Wallensteins yfir ríkinu, varð hann ánægður og samþykkti friðarsamninga sem voru Dönum mildari en hann hafði áður viljað: Danir skyldu engin lönd láta, en lofa að skipta sér ekki af deilumálum í Þýzkalandi framfar.

Sumarið 1628 tók Wallenstein að stjórna Mecklenburg, og aftur kemur skipulagsgáfan honum að haldi. Hann reynist ágætur þjóðhöfðingi og einkum var orð haft á frjálslýndi hans í trúarefnum, en slíkt var sjaldgæft á þessum tímum trúarátaka og trúarbragðastyrjalda. Í ríki Wallensteins nutu allir sömu réttinda, mótmælendur, kaþólskir menn og Gyðingar, því að „samvizkan er engum háð nema guði“, eins og hann orðaði það. Hann ýtti undir aukna akuryrkju og hlynnti að iðnaði, sá um að borgunum væri haldið hreinum og lét leggja til þeirra vatnsleiðslur. Þá skipaði hann, að fátækraheimili

FERDINAND II.

skyldi koma upp í hverjum hreppi, og hann heimtaði að þessi hús væri búið að fylla af fátæklingum á ákveðnum degi.

Á hinn bóginn var herstjórn hans á þessum árum öll í molum. Hann neyddi borgirnar í Norður- og Miðþýzkalandi með vopnavaldi til þess að taka við setuliði, en ef einhver veruleg andspyrna var veitt, lét hann málið oftast niður falla og virtist standa á sama. Hersveitir hans voru líka farnar að verða sannkölluð landplága, þegar þær lágu uppi á borgum og héruðum árum saman. Óánægja með Wallenstein fór stöðugt vaxandi, og á ríkisþingi, sem haldið var árið 1630, brauzt hún fram af fullum krafti. Þjóðhöfðingjarnir kröfðust þess, að Wallenstein væri sviptur völdum, og keisarinn varð að láta undan, þótt hann óttaðist að óvingast við Wallenstein. Hann fól tveimur vinum Wallensteins að tilkynna honum, að hann væri afsettur sem hershöfðingi og hertogi af Mecklenburg, en um leið skyldu þeir fullvissa hann um vináttu keisarans sjálfs.

Wallenstein hafði órað fyrir því, hvað myndi gerast, og hafði farið til eigna sinna í Bæheimi. Og þeg-